

GÜLNAR (MERSİN) GEZENDE KANYONU'NUN TURİZM POTANSİYELİ

TOURISM POTENTIAL OF GÜLNAR GEZENDE (MERSİN) CANYON

ТУРИСТИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ КАНЫОНА ГЮЛНАР (МЕРСИН) ГЕЗЕНДЕ

Ahmet ATASOY*
Cevat ERCİK**

ÖZ

Gezende Kanyonu, Mersin'in Gülnar İlçesi'nde yer almaktadır. Karst topografyasının genişlediği coğrafyada birbirinden ilginç yeryüzü şekilleri meydana gelmiştir. Kalker formasyonlarının önemli bir derinliğe ulaştığı Gülnar'da yer altı ve yer üstü karstı oldukça çeşitlidir. Doğal turizme konu olan objeler arasında mağara, kanyon vadi, polye, kör vadi gibi şekiller gelmektedir. Bu çalışmada Gezende kanyonu ile yatak çukurları (pothole) turizm açısından incelenmiştir.

Jeomorfolojik olarak Gezende Kanyonu, Ermenek Çayı'nın yarı graben sahasında yer almaktadır. Grabenin oluşmasında tektonizma etkili olurken, vadinin derine doğru aşındırmasında ise karstik süreçler etkili olmuştur. Fay hattına yerleşen Ermenek Çayı derine doğru yatağını aşındırırken dipteki Jura dönemine ait mermer ve kalkerlere saptanmıştır. Sel rejimli Ermenek Çayı sürüklediği kaya blokları ile çakıl taşları vasıtasıyla Gezende Kanyonu'nda girdap hareketine yol açmıştır. Milyonlarca yıldan beri devam eden bu girdap hareketiyle Gezende kanyonunda yatak çukurları meydana gelmiştir. Bu çukurlar 1 m çapın ve 2-3 metre derinlikte olup, vadinin 4 km'lik bölümünde birlerce örnekten oluşmaktadır. Tek ve birleşik örnekleri olan bu yatak çukurları asılı bir şekilde veya vadinin tabanına dağılmış bir şekilde bulunmaktadır. İlginç özellikleri nedeniyle merak konusu bu şekiller macera ve doğa turizmi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle Gezende kanyonu alternatif turizm türleri açısından irdelenmiştir.

Bu amaçlarla Gezende kanyonu ile çevresinde yoğun arazi çalışmaları yapılmış ve görüşmeler tamamlanmıştır. Konunun somutlaştırılması için alana ait veriler toplanarak her biri turizm açısından açıklanmıştır. Saha ile ilgili fiziki haritalar, sıcaklık, yağış, litolojik ve jeoloji haritası çizilerek konu açıklanmıştır.

* ORCID: [0000-0002-5076-408X](https://orcid.org/0000-0002-5076-408X), Prof. Dr. Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, ahmetatasoy@mersin.edu.tr

** ORCID: [0000-0002-9768-0027](https://orcid.org/0000-0002-9768-0027), Öğretim Göv. Mersin Üniversitesi Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, cevatercik@mersin.edu.tr

Gülнар (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

Çalışmanın sonuç kısmında kanyon ve yatak çukurları ile ilgili bir takım sorunlar tespit edilmiştir. Bu sorunlara yönelik bir takım öneriler sunulmuştur. Bütün bu çalışmalardan sonra kanyon ve yatak çukurlarının turizme kazandırılması sonucuna varılmıştır. Kanyonda sürdürülebilir bir turizm faaliyetinin olabilmesi için yatak çukurları ile birlikte Gezende Kanyonunun tabiat parkı olarak ilan edilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gülнар, Kanyon, Yatak Çukurları, Turizm, Jeomorforturizm.

ABSTRACT

Gezende Canyon is located in Gulnar District of Mersin. In the geography where the karst topography has expended, landforms that are interesting than each other have emerged. In Gulnar, where limestone formations reach a significant depth, underground and aboveground karst is quite diverse. Among the objects, subject to natural tourism, there are shapes such as cave, canyon valley, blind valley. In this study, Gezende Canyon and bed pits (potholes) were examined in terms of tourism.

Geomorphologically, Gezende Canyon is located in the half-graben area of Ermenek Stream. As tectonism was effective in the formation of the graben, karstic processes were effective in the deep eroding of the valley. As Ermenek Stream, which is settled on the fault line, eroding its bed towards the deep, marble and limestones which belong to The Jura Period were detected at the bottom. Ermenek Stream, which has flood regime has caused a vortex motion in Gezende Canyon by the means of the rock blocks and pebble stones it has dragged. With this vortex motion that has been going on for millions of years, bed pits have formed in Gezende Canyon. These pits are 1m. in diameters and 2-3 meters depth and consist of thousands examples in 4 km. section of the valley. These bed pits, which are single or compound examples are either suspended or scattered at the bottom of the valley. Due to their interesting features, these shapes are of great importance in terms of Adventure and Nature Tourism. Therefore, Gezende Canyon has been examined in terms of Alternative Tourism types.

To this end, intensive field studies were carried out and negotiations were completed around Gezende Canyon. In order to embody the subject, the necessary data related to the field was provided and each one was explained in terms of tourism. The subject is explained by drawing physical maps, temperature, precipitation, lithological and geological maps related to the field.

In the conclusion of the study, a number of issues related to the canyon and bed pits have been identified. A number of recommendations have been submitted for these issues. After all these studies, it was concluded that the canyon and bed pits should be brought to tourism. In order to have a sustainable tourism activity in the canyon, Gezende Canyon along with its bed pits should be declared as a natural park.

Key words: Gülнар, Canyon, Bed Pits, Tourism, Jeomorfortourism.

АННОТАЦИЯ

Каньон Гезенде расположен в районе Гюльнар города Мерсин. В географии, где расширился карстовый рельеф, появились интересные формы рельефа. В Гюльнаре, где известняковые образования достигают значительной глубины, подземный и надземный карст весьма разнообразен. Среди объектов природного туризма есть такие формы, как пещеры, долины каньонов и слепые долины. В этом исследовании каньон Гезенде и его котлованы (ямы) были изучены с точки зрения туризма.

Каньон Гезендэ геоморфологически расположен в полуграбеновом районе ручья Эрменек. В то время как тектонизм был эффективен при формировании грабена, карстовые образования также были эффективны при эрозии глубокой долины. Во

время размыва ручья Эрменек, расположенного на линии разлома, глубоко под ним были обнаружены мрамор и известняки юрского периода. Ручей Эрменек, имеющий режим паводков, вызвал образование вихря в каньоне Гесенд из-за утащенных им каменных блоков и гальки. Благодаря этому вихревому движению, которое длилось миллионы лет, в каньоне Гесенд образовались ямы. Эти ямы 1м. Он состоит из тысяч образцов диаметром, 2-3 метра в глубину и 4 км. область долины. Эти одиночные или сложные ямы либо подвешены, либо разбросаны по дну долины. Эти формы имеют большое значение с точки зрения приключенческого и природного туризма из-за их интересных особенностей. По этой причине каньон Гезенде был исследован с точки зрения альтернативного туризма.

С этой целью были проведены интенсивные полевые исследования и завершены переговоры вокруг каньона Гезенде. Для реализации предмета были предоставлены необходимые данные, относящиеся к этой сфере, и каждая из них была объяснена с точки зрения туризма. Тема объясняется составлением физических карт, карт температуры, осадков, литологических и геологических карт, связанных с месторождением.

В заключение исследования был выявлен ряд проблем, связанных с каньоном и котлованами. По этим вопросам был представлен ряд рекомендаций. После всех этих исследований был сделан вывод о том, что каньон и котлованы следует довести до туризма. Для того, чтобы в каньоне была продолжительная туристическая деятельность, каньон Гезенде вместе с его руслами должен быть объявлен природным парком.

Ключевые слова: Гюльнар, каньон, котлованы, туризм, джоморфотуризм.

1. GİRİŞ

Boğaz veya kanyon şeklindeki vadiler derine doğru aşındırmayla ortaya çıkan vadi tipleridir. Vadilerin ilk kuruluş evrelerinde ortaya çıkan bu tip vadiler genellikle yarı kurak iklim bölgelerinde meydana gelmektedir. Herhangi bir akarsu vadisinde yamaçların işlenmesi, yağışların yetersizliği, zeminin geçirimli kayalardan meydana gelmesi gibi nedenlere bağlı olarak akarsuyun yatağı derinleşir ve sonuçta kanyon şeklinde dar ve derin vadi şekilleri meydana gelmektedir (Hoşgören, 2013). Genel özellikleriyle kanyonlar bu kaidelere bağlı olarak meydana gelmektedir. Ancak istisnai oluşum özelliğine sahip kanyon şeklindeki vadiler de vardır. Bu istisnalardan biri de Gezende Kanyonu'dur. Gezende kanyonu dar ve derin bir vadi sistemi olmakla birlikte diğer vadi sistemlerine benzemektedir. Ancak kanyonun fay hattını takip etmesi, sert dirsekler şeklinde kıvrılması Gezende kanyonunu farklılaştığı özelliklerden biridir. Ermenek Çayı havzası 1000 mm'den daha fazla yağış almaktadır. Yağış sularının büyük bir kısmı karstik ve fay kaynakları şeklinde akarsuyu beslemektedir.

Ülkemizde turizm faaliyetleri, zamanla birlikte değişen sosyal ve ekonomik şartlara bağlı olarak, gelişen ekonomi ve turistlerin istekleri doğrultusunda yeniden şekillenmiştir. Kıyılarına bağlı turizm faaliyetleri değişen şartlara bağlı olarak dağlara, kırsal kesimlere, termal alanlara ve kültürel miras bölgelerine kaymaya başlamıştır (Aydınözü, İbret ve İmat, 2012). Bu kapsamda Türkiye'de pek çok kanyon turizme açılmıştır. Turizme açılan bu kanyonlar arasında Valla Kanyonu, Köprülü Kanyonu, Çoruh Vadisi, İhlara Vadisi, Güver Kanyonu, Lamas Kanyonu ve Göksu Kanyonu

Gülnar (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

başta gelmektedir. Kanyonlarda doğa yürüyüşleri, yaban hayatı izleme, manzara seyretme, fotoğraf çekme, rafting, kanyoning gibi pek çok aktiviteler yapılmaktadır (İbret, 2006, zdemir ve şenkul, 2008, Tanrısever, C., İbret, B. ve Diğ. 2016). Turizme kazandırılması gereken kanyonlardan biri de Gezende Kanyonu'dur. Kanyon doğa yürüyüşleri, yaban hayatını izleme, manzara seyretme, fotoğraf çekme, rafting, kanyoning gibi pek çok aktiviteye uygun bir özellik taşımaktadır. Gezende kanyonun turizme açılmasını gerektiren özelliklerinin başında, diğer kanyonlarda pek rastlanılmayan yatak çukurlarına sahip olmasından ileri gelmektedir. Her biri farklı özellik gösteren bu yatak çukurları adeta insanın hayallerine göre anlam kazanan sıra dışı Şekillere sahip olmasından ileri gelmektedir.

Gezende kanyonu Gülnar'ın kuzeyin olup, düzgün ulaşım yollarına sahiptir. Hemen yanı başında bulunan Gezende Mahallesi her açıdan gelişmiş bir alt yapıya sahiptir. Bu alt yapı imkanları turizmin taleplerini karşılayacak durumdadır.

2. METOT VE YÖNTEM

Mersin ilinin doğal ve kültürel özelliklerini araştırmak amacıyla tarafımızdan geniş kapsamlı çalışmalar sonuçlandırıldı. Gülnar İlçesi destinasyonu turizminin araştırmak amacıyla Gülnar Gezende Kanyon'un farklı özellikleri keşfedildi. Türkiye'de sadece birkaç yerde olduğu bilinen yatak çukurlarının (pothole) Gezende Kanyonu'nun yaklaşık 4 km'lik bölümünde olduğu fark edilmesi üzerine burada detaylı çalışmaların yapılmasına karar verilmiştir. Bunun zerine yılın farklı dönemlerinde kanyonda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Öncelikle kanyonun oluşum ve gelişimi araştırılarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. MTA'nın 1/250.000 ölçekli paftaları ölçekli haraitaları sayılaştırılarak kayaçların cinsi ve yaşı saptanmıştır. Yatak çukurlarının oluşum sistematiğinin ortaya konulabilmesi için konu ile ilgili yapılan çalışmalar gözden geçirilmiştir. Gezende kanyonu ile Türkiye'nin diğer yörelerindeki yatak çukurluklarının benzer ve farklı özellikleri araştırılmıştır. Konunun bilimsel dayanağını oluşturmak amacıyla yörenin fiziki haritası, ortalama sıcaklık haritası, yağış haritası, litoloji haritası, jeoloji haritası çizilmiştir. Bu çizimlere bağlı kalınarak konu tüm detayları ile açıklamaya çalışılmıştır. Kanyon ve yatak çukurları araştırılması tamamlandıktan sonra yörenin turizme açılması için gerekli araştırmalar yapılmıştır. Gezende Mahallesi'nin görüşme tekniği uygulanarak halkın turizme hazır olup olmadığı öğrenilmiştir. Halkın verdiği destek üzerine çalışmaların devamı sağlanmıştır. Bunun zerine yörenin ulaşılabilirliği başta olmak üzere çevrenin flora ve faunası üzerine yapılan çalışmalara ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışma ilgili bilimsel metin yazılarak çalışma tamamlanmıştır.

3. YÖRENİN DOğAL ORTAM ÖZELLİKLERİ

Gezende Kanyonu, Göksu Nehri havzasının yukarı mecrasında yer almaktadır. Havzanın bu kesimi Taşeli Platosu'nun kuzeyine karşılık gelmektedir. Sivridağ ile Ardas dağlarını derince yaran Ermenek ayı akışını sürdürerek Göksu Nehri'ne karışmaktadır. Tektono-karstik bir depresyona karşılık gelen Ermenek ayı vadisi jeomorfolojik anlamda büyük çeşitliliği bünyesinde barındırmaktadır. Yarı

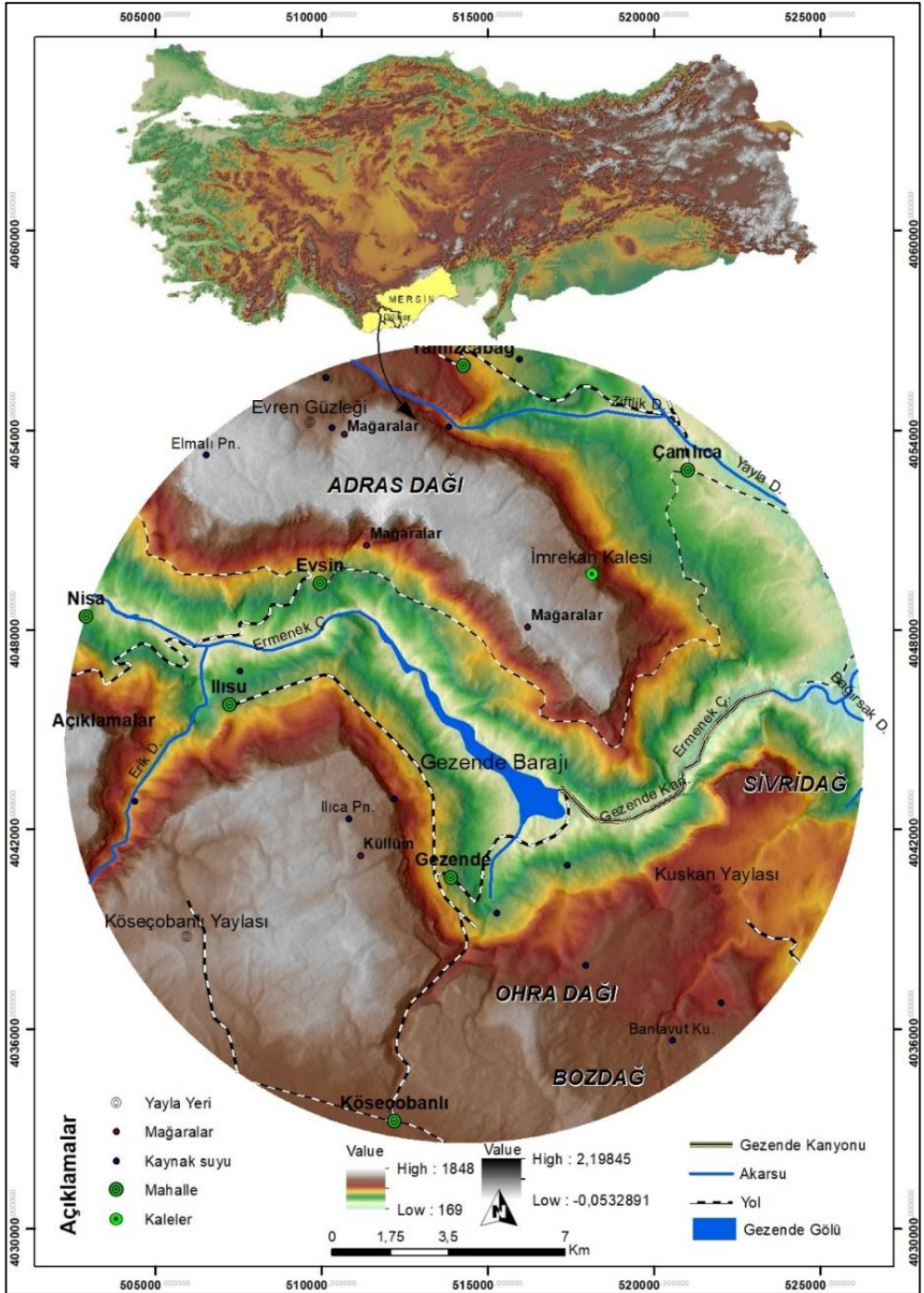
graben sistemiyle ortaya çıkan vadinin muhtelif kesimlerinde fay kaynakları, karstik kaynaklar, tabaka kaynakları gibi kaynak çeşitliliği vardır. Tektonik deformasyonlarla ortaya çıkan vadinin jeomorfolojik yapısı karstik süreçlerle yoğun bir şekilde işlenmiştir. Bu nedenle Ermenek Çayı'nın akış doğrultusunda sık aralıklarla tekrarlanan eğim diklikleri mevcuttur. Bu önemli dikliklerin biride de Gezende Kanyonu'nu ortaya çıkarmıştır.

Foto 1. Gezende Barajı ve kanyonu Ermenek çayı havzasını oluşturan graben hattında yer almaktadır.

Kanyon şeklinin ortaya çıkmasında fay geometrisinin etkisi büyüktür. Yaklaşık olarak 1000 metreye (Foto 1; Şekil 1) yaklaşan derinliği ile Ermenek Çayı iç içe gelişen vadi sistemlerinden oluşmaktadır. Bu sistem, havzada fay kırılmasının defalarla tekrarlandığını göstermektedir. Bir taraftan Taşeli Platosu'nun yükselmesi diğer taraftan fay kırılığının tekrarlanması derin bir vadi sistemi ortaya çıkarmıştır. Gezende çevresinde yapılan incelemelerde farklı doğrultuda gelişen çok sayıda fayın varlığı saptanmıştır. Fay kırılmaları sırasında ortaya çıkan ezikli zonlar (breşler) ile fay aynalarının varlığı konunun önemini ortaya koymaktadır.

Gülner (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

Şekil 1. Gülner Gezende Kanyonunun Lokasyon ve Fiziki Haritası

Ermenek Çayı havzasına ait veriler olmadığı için fikir vermesi açısından Mut istasyonunun iklim verileri kullanılmıştır. Yöre Akdeniz iklim bölgesine

girmektedir. Yörenin topografik şekilleri nedeniyle yöreye özgü mikro klima sahası oluşmuştur (Şekil 1). Yüksek dağlarla çevrili olan yöre Akdeniz üzerinden gelebilecek hava kütlelerine açıktır. Havzanın kıvrılarak yükselen koşulları nedeniyle sahanın yeterince yağış almamasına yol açmaktadır. Paravana gibi yüksek dağlar tarafından kuşatılan yöre, Taşeli Platosu'nun diğer kesimlerine nazaran daha sıcak koşulların oluşmasına ortam hazırlamıştır.

Yörenin hava sıcaklığı 6.7-30,0 °C arasında olmakla birlikte ortalama hava sıcaklığı 18.2 °C derecedir. Mayıs-Eylül ayları arasında geçen altı aylık dönemde ortalama hava sıcaklığı 20 °C'nin üzerinde olan Mayıs, Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında normal yaz günleri yaşanmaktadır. Hava sıcaklığının 25 °C derecenin üzerinde çıktığı Haziran, Temmuz, Ağustos ve Eylül ayları ise tropikal yaz günleri yaşanmaktadır. Ortalama sıcaklık değerleri yüksek olan yörede yaz süresi uzundur. Kasım ve Aralık ayları sonbahar koşullarını yaşarken, Ocak ve Şubat aylarında ise serin kış koşulları yaşanmaktadır. Kış koşullarında sıcaklık ortalamaları 5 °C'nin altına düşmediği için gerçek kış koşulları yaşanmamaktadır. Mart ve Nisan aylarında hemen sonra yaz yeniden başlamaktadır (Tablo 1; Şekil 2-3).

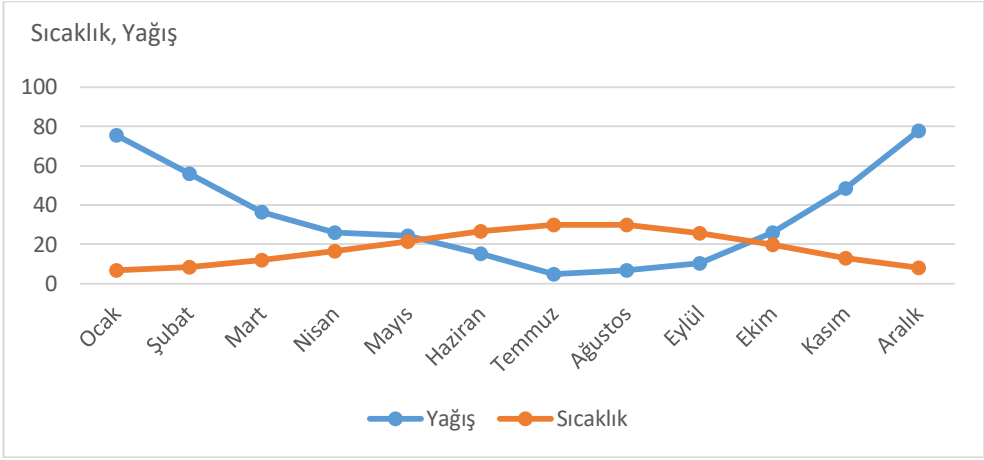
Yörede aylık nispi nem değerleri 39.4-64.9 arasında birlikte yıllık ortalama nispi nem değerleri ise 51.9 olarak ölçülmüştür (Tablo 1). Bununla birlikte bulutlu gün sayısı da düşük olup aylık ortalama 2,2 olarak ölçülmüştür. Yöre yağış değerleri Akdeniz bölgesinin altında kaydedilen değerlere sahiptir (Tablo 1). Uzun yıllar ölçülen ortalama değerlere göre sahanın toplam yağış miktarı 408.2 mm olarak kaydedilmiştir. Yağışın %65'i kış aylarında diğeri ise bahar aylarında gerçekleşmektedir. Yazın düşen yağış miktarı ise çok düşüktür. Bu nedenle yaz ayları genellikle kurak olarak geçmektedir. Buna rağmen yöre su kaynakları açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Plato yüzeyine düşen yağış sularının önemli bir kısmı kaynaklar şeklinde Ermenek Çayı'na boşalmaktadır.

Tablo 1. Mut istasyonunun uzun yıllar iklim parametreleri (1974-2020)

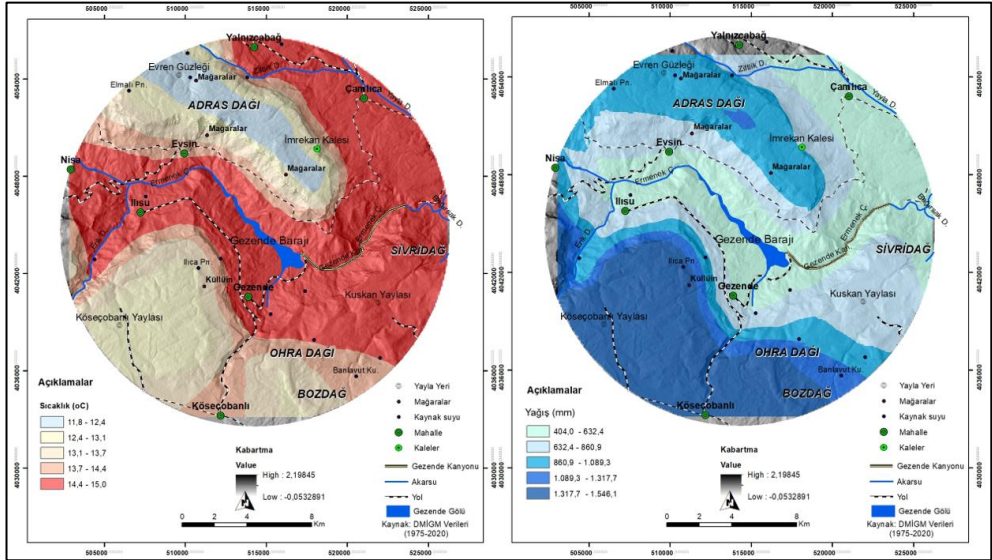
Parametre	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Top/Ort.
Sıcaklık	6.7	8.3	12.1	16.4	21.5	26.7	30.0	29.8	25.7	19.9	12.9	8.1	18.2
Nispi Nem	64.6	59.8	54.7	52.8	50.3	42.8	39.4	39.8	44.4	50.6	58.8	64.9	51.9
Bulutluluk	3.8	3.3	3.0	2.9	2.1	1.1	0.5	0.6	0.8	1.9	2.7	3.4	2.2
Yağış	75.7	56.1	36.5	26.1	24.5	15.1	4.9	6.7	10.3	25.9	48.6	77.8	408.2

Kaynak: DMİGM, Ankara.

Gülnar (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

Şekil 2. Mut istasyonunun sıcaklık ve yağış grafiği (1975-2020)

Şekil 3. Gezen Kanyonu ve Çevresinin Sıcaklık ve Yağış Haritası (1975-2020)

İran-Turan ve Akdeniz flora bölgelerinin geçiş sahasında yer alan Ermenek Çayı bitki çeşitliliği açısından oldukça çeşitlidir. Ermenek çayı havzası kızılçam (*Pinus brutia*) orman sahasını oluşturmaktadır. Kızılçamlar doğal olmayıp antropojen orman özelliğine sahiptir. Havzanın yükselti 500 metrenin altında kaldığı için bu kesim kızılçam iklimi sahasına girmektedir. Orman Müdürlüğü tarafında yapılan başarılı çalışmalar sonucunda vadinin önemli bir kısmı orman vasfına girmiştir. Vadiyi çevreleyen dağların yüksek kesimlerinde sedir (*Cedrus libani*), boylu ardıç (*Juniperus excelsa*), kermes meşesi (*Quercus coccifera*) gibi türler de görülmektedir. Ermenek Çayı, Göksu boğazı üzerinden Akdeniz'den gelen nemli

hava kütlelerini karşılayan bir yapıya sahiptir. Bu nedenle bu özel iklim alanı maki türleri açısından da önemli türlere sahiptir. Bu türlerin başında arasında *Alkanna saxicola* (Havacivaotu), *Alkanna dumanii* (Paşa Havacivaotu), *Campanula pubicalyx* (Çan çiçeği), *Campanula leucosiphon* (İn Çançiçeği), *Isatis ermenekensis* (Çivit otu), *Consolida lineolata* (Tel Mahmuz), *Cousinia davisiana* (Mahmuz otu), *Delphinium kitianum* (Çekik Heraren), *Sedum cilicicum* (Damkoruğu), *Euphorbia isaurica* (Sütleğen), *Silene ermenekensis* (Nakıl), *Cephalaria ekimiana* (Pelemir), *Verbascum leuconeurum* (Sığırkuyruğu) gelmektedir (www.dogadernegi.org/ermenek-vadisi).

Yörenin iklim alanı, flora çeşitliliği, elverişli doğal ortam özellikleri açısından oldukça çeşitli faunaya sahiptir. Faunanın başlıca kuş türleri arasında kaya kartalı (*Aquila chrysaetos*), puhu (*Bubo bubo*), yılan kartalı (*Circaetus gallicus*), zeytin mukallidi (*Hippolais olivetorum*), gökdoğan (*Falco peregrinus*), gökkuzgun (*Coracias garrulus*), orman toygarı (*Lullula arborea*) gelmektedir. Yine sahanın önemli memeli türleri arasında ise kaya uyurunun (*Dryomys laniger*), Anadolu gelengisi (*Spermophilus xanthaphyrnus*) sivriburunlu bataklıkfaresi (*Neomys anomalus*) ve susamuru (*Lutra lutra*) gelmektedir. Sertavul çokgözlüsü (*Polyommatus sertavulensis*) kelebek türü de yörede yoğun olarak görülmektedir (www.dogadernegi.org/ermenek-vadisi).

Yörenin yayılış gösteren önemli toprak türünü kahverengi orman toprakları oluşturmaktadır. VII. sınıf arazilerin yaygın olduğu bu yöre toprakları çok şiddetli olan erozyon nedeniyle taşınmaktadır. Bu nedenle toprak A ve C katmanlarından oluşmaktadır. Yağış duldasında kaldığı yöre yeterince yağış alamamaktadır. Bu nedenle bazların önemli bir kısmı toprak yüzeyinde bulunmaktadır. Buna bağlı olarak toprak çoğunlukla koyu renkli alkali bir karakter göstermektedir. Toprak bazı kesimlerinde ise yoğun bir şekilde kireç birikimine rastlanmaktadır.

Gezende Barajı ve Hidroelektrik Santrali (HES) Mersin'in Mut ilçesinde Ermenek Çayı üzerindedir. Elektrik Üretim A.Ş. (EÜAŞ) tarafından işletilen santral 159,38 MWe kurulu gücü Mersin'in ise en büyük enerji santralidir. Gezende Barajı ve HES ortalama 360.058.908 kilovatsaat elektrik üretimi gerçekleştirmektedir (www.enerjiatlası.com/hidroelektrik/gezende-barajı.html).

Ermenek Çayı üzerinde kurulan Gezende Barajı ve Hidroelektrik Santrali baraj gölünün kıyısında yer alan Gezende mahallesi, bağlı bulunduğu Gülnar'a 45 km, Mersin Şehir Merkezine ise 195 km uzaklıkta yer almaktadır. Nüfusu yaklaşık olarak 350 civarında bulunan mahallenin asıl geçim kaynağı sebze ve meyve tarımına dayanmaktadır. Mahallede her yıl Gezende Eriği festivali yapılmaktadır. Eski bir yerleşim yeri olan mahallede Roma dönemine ait hamam kalıntıları, Osmanlı Dönemine ait köy odaları, Cumhuriyet tarihine ait su değirmeni bulunmaktadır.

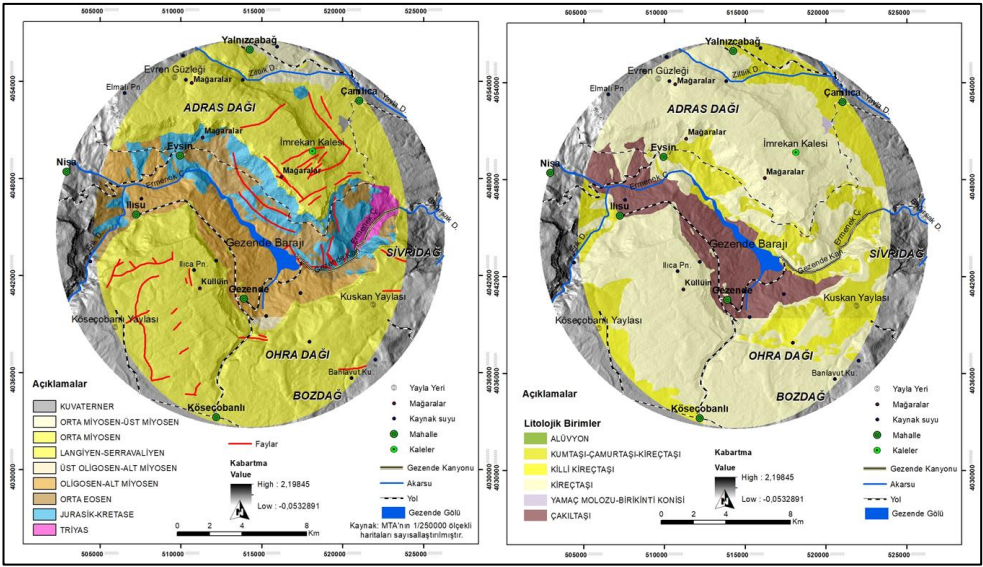
4. BULGULAR

4.1. Yörenin Yapısal Özellikleri

Gezende Kanyon yatağı derin bir şekilde yarıldığı için Jura-Miyosen zaman aralığında gelişen birimlerin tamamı yüzeylenmiş durumdadır. Ermenek Çayı'nın

Gülnar (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

kanyonun içine derince gömülmesiyle çok belirgin yapısal kesit ortaya çıkmıştır. Vadini taban kesiminde Orta Eosen dönemde oluşan kumtaşı, çamurtaşı ve kireçtaşı yüzeylenmiştir. Vadi fayla ortaya çıktığı için yamaçları arasında litolojik farklılıklar söz konusudur. Bu nedenle vadinin doğu yamacı şelf sahasında oluşan Jura dönemi kalkerleri kanyonun duvarını oluşturmaktadır. Yaklaşık olarak 250 metreden başlayan Jura kalkerleri 370 m metre yüksekliğe kadar görülmektedir. Kanyon sahasının önemli bir kısmını oluşturan Jura kalkerleri geçirdiği değişimin etkisiyle yer yer mermer, yer yer metakalker özelliğini göstermektedir. Vadinin yukarı kesiminde ise karasal ortamda oluşan Oligosen-Alt Miyosen dönemde ait çakıl taşı yayılmaktadır. Çakıltaşı formasyonunun derince yarıldığı yerlerde ise daha önceki zamana ait serpantinler yüzeylenmektedir. Vadinin doğu tarafında ise Triyas yaşlı kumtaşı, çamurtaşı ve kalker formasyonları genişlemektedir (Şekil 4).

Şekil 4. Gezende Kanyonu ve Yakın çevresinin jeoloji ve litoloji haritası

4.2. Yörenin Jeomorfolojik Özellikleri

Ermenek Çayı, Göksu Nehri havzasında yer almaktadır. Ermenek Çayı, yolculuğu sırasında Erik Deresiyle birleşir. Fay sistemine bağlı olarak sık sık akış doğrultusu değiştirmektedir. İhsu Mahallesi'nden itibaren kuzeydoğu doğrultusunda akışını sürdürürken, bir süre sonra ani bir dirsekle akış doğrultusu birden güneydoğuya doğru yönelmektedir. Kanyona girdikten sonra çayın doğrultusu tekrar kuzeydoğuya yönelmektedir. Göksu Nehri'ne kadar olan yolculuğu sık sık yön değiştirir. Akarsu dağlık bir sahada olmasına rağmen fay tektonizmasından dolayı menderes resmine sahiptir. Ermenek Çayı havzası yarı graben sahasında oluşmuştur. Bu nedenle tektonik hatlar çok keskin izleri oluşturmaktadır. Tektonizmanın ortaya çıkardığı bu hatlar karstik süreçler tarafından derince işlenmiştir. Kanyon, grabenin en derin yerine gömülmüş durumdadır. Göreceli olarak grabenden horst

durumundaki Taşeli Platosu'na doğru gidildikçe alçak kesimlerdeki breşler gevşek dolgu alanlarını oluşturmaktadır. Bu alanlar kızılçam ağaçlarıyla kaplı olmasına rağmen yüzeysel sürülmeye ortaya çıkan bendlans topografyası genişlemektedir. Bu topoğrafyasının önemli kesimlerinde ise tarımsal faaliyetler sürdürülmektedir. Fay diklerine doğru yaklaştıkça karstlaşmaya bağlı olarak yüz metreyi aşan kalkar kuleleri, doğal köprüler bariz şekilleri oluşturmaktadır. Doğuya doğru gidildikçe Taşeli Platosuna kazınan ve askıda kalmış vadi sistemleri ortaya çıkmaktadır (Şekil 1).

Derinliği 100 metreyi aşan bu vadi sisteminde de breş gibi tektonik izler yaygın olarak görülmektedir. Askıdaki vadinin en belirgin özelliği üst üst gelişen mağara ve galeri sistemlerine sahip oluşudur. Farklı yüksekte kademelerinde bulunan bu mağara ve galeri sistemleri geriye doğru bir hayli devam etmektedir. Antik dönemin yaşam izlerine de rastlanılan mağara ve galeri sistemlerinin her biri yaban hayatına da ev sahipliği yapmaktadır. Grabeni çevreleyen Taşeli Platosunda ise karstik şekillerin şölenti kesintisiz bir şekilde devam etmektedir.

Ermenek Çayı, tektonik kırılmaya bağlı olarak şekillenmiş durumdadır (Foto 2). Grabenin doğusunda görülen 3 basamaklı yapı akarsular Ermenek Çayı tarafından işlenmiştir. Tarımsal faaliyetlerin de yapıldığı bu sekilerde akarsu sedimentlerine de rastlanmaktadır. Tektono-karstik süreçlerin etkisiyle akarsu yatağı batıdan doğuya doğru sürüklenmiştir. Homoklinal olarak adlandırılan bu olaya bağlı olarak akarsuyun yamaçları arasında disimetrik bir vadi sistemi ortaya çıkmıştır.

Foto 2. Normal hatlarına yerleşen Gezende Kanyonunun duvarlarında fay aynası görülmektedir.

4.2.1. Gezende Kanyonunun Oluşumu

Gülnar (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

Gezende Kanyonu'nun içinde yer aldığı Orta Toroslar dağlık kuşağı Kretase-Eosen zaman aralığında oluşmuş ve bu zaman aralığından hemen sonra akarsu, rüzgar gibi dış kuvvetler tarafından aşındırılarak deniz seviyesine kadar alaltılmıştır. Peneplen halini alan bu sahayı bugünkü Taşeli Platosunun yapısını oluşturan Miyosen deniz tabaları tarafından örtülmüştür. Taşeli platosunu oluşturan Miyosen g l tabakaları önemli irtifalara ulaşmış olmalarına rağmen kuvvetle kıvrılmış değildir. Bunlar daha ziyade büyük bir kubbe teşkil edecek yükselmiş kuzeye ve güneye doğru meyillenmişlerdir. Petrol aramaları sırasında yapılan sondajlardan anlaşıldığı üzere Taşeli Platosunun güney eteklerinde Miyosen yaşlı arazilerin temeli deniz seviyesinden 3000 metre aşağdadır. Toroslar üzerinde ise bu temel 2300 m metreye kadar yükselmiştir, Taşeli Platosunda ise sahasında ise tekrar 1100 metreye kadar alçalmıştır. Bu durumun temel sebebi kıta oluşumu (epirojenik hareketler) ile ilgilidir. Sahadaki yapısal depolar ve bunların arz ettiği meyillenmiş taraça Şekilleri epirojenik Şekillerin muhtelif fasıllarla Miyosenden beri devam ettiği anlaşılmaktadır. Buna göre Toroslar bugünkü haline nispeten yakın bir geçmişte meydana epirojenik (kıta oluşumu) hareketlerin eseridir. Esasen Toros dağları orojenik hareketlerle oluşarak önemli irtifalara ulaştıktan sonra dış kuvvetler tarafından aşındırılmışlar ancak daha sonra epirojenik karakterdeki toptan yükselmelerle bugünkü yükseltilerine erişmişlerdir (Erinç, 1996). Bu yükselimler sırasında Taşeli Platosunun muhtelif kesimlerinde kırılmalar meydana gelmiştir. Kırılmaların en fazla olduğu yerlerden biri de Göksu Havzası'dır. Havzanın kuzeyinde yer alan Ermenek ayı havzası içinde normal fay sistemleriyle en çok Őekillenene alanlardan birini oluşturmaktadır. Miyosen'de oluşan bu yarı graben olan vadi tabanına fay ve karstik kaynaklarında yayılmasıyla Ermenek ayı drenajı oluşmuştur. Kırılma olayı sahada tekrarlanan bir döngü ile gerçekleşmiştir. Muhtemelen Pliyo-Kuvaterner döneminde meydana gelen son kırılma ile kanyon çizgiselliği belirmiştir. Kırılmaya bağlı olarak oluşan zayıf izgi Ermenek ayı'na akış doğrultusunu oluşturmuştur. Böylece sel rejimli Ermenek suyu ezikli bir yapı gösteren kalker formasyonlarının içine iyice gümüştür (Foto 2-3). Kanyon duvarlarının üst kesimlerinde görülen cıllanmış fay aynası bu duruma açıklık getirmektedir. Kanyonun çevreleyen duvarlar arasında önemli yükselti farkı bulunmasına rağmen en üst kesimlerde Oligosen-Miyosen d nelerine ait birimler yer almaktadır. Kanyonun aynı seviyelerini oluşturan litolojinin farklılığı da kanyonun tektono-karstik kökenli bir oluşum mekanizmasıyla meydana geldiğini göstermektedir.

Kanyonun başlangıç yeri Gezende Barajının aks yerinden itibaren ortaya çıkararak, Mut İlçesi'nde yer alan Yerköprü Şelalesi'ne kadar devam etmektedir. Başlangıç yerinde 5-10 m genişlik ve 75-100 m ile ortaya çıkan kanyon 350 m sonra birden genişlemektedir. Buradaki genişlik serpantin üzerindeki bloğun kütle hareketleriyle hızlı tahrip olmasından ileri gelmektedir. Yaklaşık 400 m. kadar devam eden geniş vadi sistemi yenilen daralan kanyon sistemine girmektedir. Buradan itibaren 4,5 km kadar devam eden Gezende Kanyonu fay kırıklarını takip etmektedir. Burada kanyon dik duvarlardan oluşmaktadır. 10-15 m. kadar genişliği olan kanyon 100 m. kadar derinliğe sahiptir.

Derine doğru aşındırma faaliyetlerine bağlı olarak vadinin alçak taban kısmına yakın bir yerde yerli kaya taraçaları yer almaktadır. Bu nedenle Gezende kanyonu iç içe gelişmiş bir vadi sistemine dahildir. Ermenek Çayı, Gezende Barajında biriktiği için derine doğru doğru aşındırma zayıflamış durumdadır.

Foto 3. Gezende kanyonu derin bir kanyon olup, dik duvarlardan oluşmaktadır (by Nadir Köksoy).

4.2.2. Kanyonun İçi Mikrotopografik şekiller

Gezende Kanyonu mikrotopografik şekiller açısından büyük bir çeşitliliğe sahiptir. Bunlar arasında kanyon taraçası, oluklu ve delikli labyalar, yatak çukurları (pothole) gelmektedir. Yerli kaya taraçaları yeni vadi tabanına göre 10-15 m. yüksekte bulunmaktadır. Bazen vadinin tek tarafında bazen de çift tarafında gözlenen taraçalar yürümeye elverişli kaldırımlar şeklinde uzanmaktadır. Hızlı aşınmayla bazı taraçaların alt kısmı boşalmış vaziyette bulunmaktadır.

Kanyonunda gözlenen diğer önemli şekil ise oluklu labya örnekleridir. Bunlar çoğunlukla kalkar formasyonlarında gelişen şekillerdir. Birbirine paralel şeritler şeklinde uzanan labyalar 30-40 cm genişlikte 7-8 m uzunlukta olmaktadır. Taraçaların bir kısmı oluklu labyalar tarafından aşındığı için taraçalar arası yürüme zorluğu ortaya çıkarmıştır. Labya oluklarındaki keskin dişler kanyonda yürümeyi iyice zorlu hale getirmektedir.

Kanyonun sıra dışı yapan en önemli mikrotopografik şekil ise yatak çukurları (pothole)'dir. Yatak çukurları (pothole), akarsu yatağında boyutları birkaç metreye kadar varabilen silindirik delikler ve çukurlar olarak bilinmektedir. Bu şekiller genellikle yatak yükü fazla olan sel rejimli akarsu yatağının eğim kazandığı yerlerde oluşmaktadır. Bunların gelişmesinde ve büyümesinde anakayanın sert oluşu ve çakıl taşlarının korrozyon hareketiyle doğrudan ilgilidir. Dar bir vadiye yığılan çakıllardan müteşekkil sedimentlerin sert kayalar üzerinde burgaç hareketiyle münferit veya birleşik yatak çukurları oluşmaktadır (Uzun, 2015 (Bahadır, Uzun, Zeybek, Hatipoğlu ve Dinçer, 2016)'göre: Polat ve Deniz, 2017). Gezende Kanyonu yatak çukurları, Jura dönemi mermerleri ve kalkerleri içinde gelişmiştir. Çok geniş bir

Gülnar (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

drenaj havzasına sahip olan Ermenek ayı Gezende'de fayla ortaya çıkan bir kanyona girmektedir. Sel rejimli Ermenek ayı dağlık ve engebeli havzasında sürüklediği çakıl yüklü sedimentlerini kanyona srklemelemektedir. Burada sert yapılı mermer ve kalkerler sıkışarak sürüklenen sedimentler burgaç hareketine maruz kalmaktadır. Bunların milyonlarca seneden beri devam eden burgaç hareketi yatak çukurlarının oluşmasını sağlamıştır. Ermenek ayı, Gezende Kanyonu'na girdiği kesimde derine ve yana işlediği korozyonel bir faaliyetle binlerce yatak çukuru meydana gelmiştir. Kanyonun tabanına ve duvarlarına adeta görsel bir şölen sunan yatak çukurları Gezende Kanyonunun 4 km. bölümünde görülmektedir. Kanyonda yatak çukurları bazen tek bazen de birleşik şekilde gelişmiştir. Yana yana gelişen yatak çukurları başlangıçta silindir bir biçimde gelişirken, yana aşındırmayla birleşik yatak çukurlarına dönüşmektedir. Genel olarak münferit yatak çukurları 1 m'ye varan çap, 2-3 metreye varan derinlikte olurken, birleşik yatak çukurları silindir şeklinin bozulmasıyla farklı şekillerde olabilmektedir.

Yatak çukurlarının kanyon içi ağız yükselteleri deniz seviyesine göre 320 metre ile 340 metre arasında değişmektedir. Oluşum zelliklerine göre yatak çukurları değişkenlik göstermektedir. Taraçaların yükselen bölümlerinde yer alan yatak çukurları çoğunlukla pasif bir vaziyettedir. Alçak taraçalar üzerinde yer alanlarda ise oluşum halen devam etmektedir. Pasif yatak çukurların bir kısmı yandan veya dipten aşındıkları için delikli yatak çukurları veya kavisli yatak çukurları şeklinde görülmektedir. Aktif olan yatak çukurları ağzına kadar su ile dolu olabilmektedir. Yapılan ölçümlere göre aktif olan yatak çukurlarının maksimum çapları 3 metre, derinlikleri ise 6 metre olarak tespit edilmiştir. Pasif yatak çukurları değişik şekillerde aşındıkları için çok değişik figürler oluşturmuştur. Aktif olarak devam eden birleşik yatak çukurlarında ise kalp ve papatya desenleri ortaya ıkmiş durumdadır. Bu nedenle bunlar yoğun ilgi konusu olmaktadır.

Dikey olarak yatak çukurları üst kısımdan başlayarak dibe doğru silindirik olarak devam etmektedir. Aşınan yatak çukurları kanyon duvarlarında ilginç şekiller oluştururken, özelliğini muhafaza eden yatak çukurlarının önemli bir kısmı kaba bloklu taşlar veya çakıl ve kumlu dolu olabilmektedir. Aktif birleşik yatak çukurları yatak tabanına doğru aşındıkları için yatak içinde doğal köprü oluşturmuş olanları da vardır. Yoğunluğu çok fazla olan bu şekiller fotojenik bir görüntü oluşturmaktadır (Foto 4).

Gezende Kanyonu, litolojisi karmaşık olan bir sahada yer almaktadır. Kış döneminde kanyon duvarlarında sular szlmektedir. Szlen suyun mineral özelliğine bağlı olarak kanyonun duvarlarında farklı izler oluşturmuştur. Böylece kanyon duvarları birbirinden farklı renk kuşaklarıyla süslü görsel meydana gelmiştir.

Foto 4. Gezende Kanyonunun tabanında oluşan yatak çukurları (by Doç. Dr. Uysal Yenipınar). Birleşik yatak çukuru korrazyon aşındığı için duvarlara işlenmiş oluklar gibi durmaktadır.

4.3. Turizm potansiyeli

Turizmin sadece deniz-kum-güneş üçlüsünden ibaret olmadığı (Anonim, 2007) savunan bilim çevreleri alternatif turizmin çeşitlerine dikkat çekmektedir. Özellikle doğal özelliğini koruyan kırsal kesimleri alternatif turizme yeni alanlar oluşturmaktadır. Giderek artan trende gözlenen alternatif turizm potansiyelinin sürdürülebilirliği için planlanama hamlelerinin doğru yapılması gerekmektedir (Oruç, 2004). Alternatif turizmi oluşturan turizm türleri arasında macera turizmi, dağ turizmi, eko turizmi, yayla turizmi, kültür turizmi, inanç turizmi, kayak turizmi, sağlık turizmi, kongre turizmi gelmektedir. Doğa turizmin temel esası doğanın kurallarına göre hareket etmek doğa turizminin en başta gelen kuralı olarak düşünülmelidir. Çünkü milyonlarca yıllardan meydana gelen doğal ortamda bilinçsiz bir şekilde yapılacak olan hatalı uygulamalarla geri dönüşümü olmayan sonuçlar oluşturabilir. Bu nedenle doğanın dokusuna uygun bir şekilde hareket etmek en akılcı hareket tarzı olmalıdır.

Gezende Kanyonu birçok alternatif turizmi açısından son derece elverişli bir ortam sunmaktadır. Bunlar aşağıda şu sıralanmıştır:

4.3.1. Macera Turizmi

geleneksel açık hava rekreasyonlarının gelişmiş şekli olarak tarif edilmektedir (Ewert, 1994). Bunu diğerlerden ayıran en önemli özellik katılımcısına daha riskli bir deneyim yaşatması olarak dile getiriliyor (Buckley, 2007; Page vd.,

Gülnar (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

2005; Sung vd., 1996). Bu açıdan değerlendirildiğinde Gezende Kanyonu kırsal kesim olup, riskli bir deneyim sunmaktadır. Zorlu yürüyüş ve tırmanma gibi birçok zorluğa sahiptir. Kanyon bireysel olarak hareket etmek kabiliyetine elverişli değildir. Sağlıklı bir yürüyüş ve tırmanma için mutlaka bir ekiple hareket etmeyi gerekmektedir. Kanyonun kararlı bir şekilde yaklaşık olarak 5 km uzunluğunda devam etmesi kanyonu heyecanlı hale getirmektedir. Dik duvarlı kanyon ip ile kaya inişine (*abseiling*) elverişli olduğu gibi ip üstünde (*slacklining*) yürümeye de heyecanlı bir ortam sunmaktadır (Foto 5). Kanyonun yakın çevresinde yükselen katlı mağara katmanlarına iple inme gibi potansiyeller de heyecanın bir diğer boyun oluşturmaktadır.

Foto 5. Dik duvarlardan oluşan Gezende Kanyonu iple inmeye elverişli bir özelliğe de sahiptir.

4.3.2. Foto safari Turizmi

Turistler gezerken gördükleri manzaraları fotoğraflama isteklerini karşılayabilecekleri turizm şekli olarak tarif edilebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Ermenek ayı Graben havzası, Gezende Barağı ve Gezende Kanyonunun her biri karesi yoğun fotoğraflama potansiyeline sahiptir. Sivridağ panoramik bir görüntüsünde Ermenek ayı graben alanının tamamı görülebilmektedir. Faylı kırıklar, kanyon görüntüsü, Gezende Köyü, Gezende Barağı, faylar boyunca ortaya çıkan mağara katları, Taşeli Platosunun yamaalarını takip eden kalker stnları, dilek kayası olarak bilinen karstik köprüler aynı fotoğraf karesine girebilmektedir. Yine yamaaları takiben yükselen bitki katları genel fotoğraflama için eşsiz özellikler oluşturmaktadır. Kanyon içi mikrotopografik şekiller açısından

da zengin bir potansiyele sahiptir. Kanyon taraçaları, oluklu labyalarla birlikte yatak çukurları da zengin bir fotoğraflama seçeneği oluşturmaktadır. Yatak çukurlarının duvarlara işlenmiş görüntüsü, suyun yeşil ve turkuaz renkleri fotoğraflama olayını çok keyifli bir hale getirmektedir. Tahribe uğramış yatak çukurları değişik şekiller oluşturduğu için insanın hayal dünyasını yansıtan şekillere dönüşmektedir. Bu açıdan Gezende Kanyonu, insanın duygularında gezinen hayallerin dışa yansması gibi sıra dışı deneyimler vermektedir (Foto 6, 7, 8, 9, 10, 11).

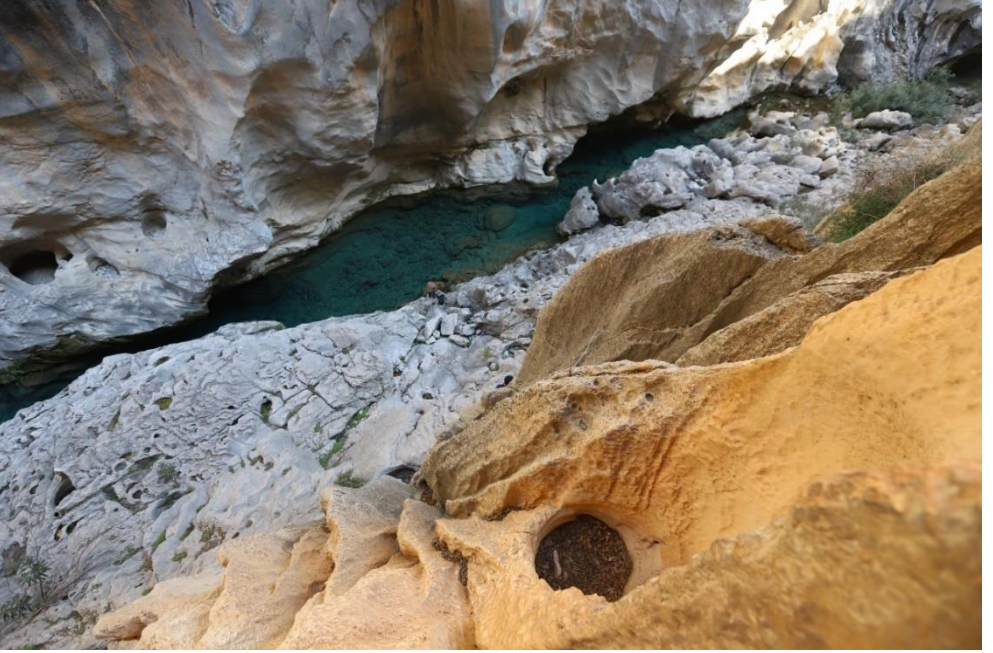

Foto 6. Gezende kanyonu karmaşık bir litolojik yapıda yer aldığı için kayalardan süzülen minareli sular kayaların farklı renklere boyanmasını da sağlamıştır.

Gülnar (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

Foto 7. Gezende kanyonu için fotoğraflama için çok ilginç şekillere sahiptir. Doğanın kalbi gibi duran şekiller oldukça ilgi çekmektedir.

Foto 8. Taraalar üzerinde gelişen yatak çukurları oldukça güzel görüntü sunmaktadır. Suyun killi minareli yapısı suya zümrüt yeşili bir renk katmaktadır.

Foto 9. Yatak çukurlarının tahrip olmasıyla doğal köprüler oluşmuştur. Burası fotoğraflama açısından oldukça güzel görseller vermektedir.

Foto 10. Kanyon duvarlarının litolojisi farklı olduğu için bir tarafında karstik şekiller bir tarafta da yatak çukurları oluşmuştur.

Gülнар (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

Foto 11. Birleşik yatak çukurlarında oluşum halen devam etmektedir. Köprü ve tünel gibi şekillerde görsel bir şölen sunmaktadır.

4.3.3. Kamp Turizmi

Dünyada doğaya dayalı turizm faaliyetleri her geçen gün artış göstermektedir. Özellikle kamp turizmi en çok tercih edilen açık hava aktivitesi olarak değerlendirilmektedir (O'Neil vd. 2010). Glamping; “glamorous” (gösterişli) ve “camping” (kamp yapma) terimlerinin birleşmesinden oluşmuştur (Vres ve Vres 2015; Pereira 2013). Glamping turizmi, konfor unsurlarından taviz vermeden doğal ortamda vakit geçirme olayıdır (Urdal ve Uğurlu 2016). Bu açıdan değerlendirildiğinde Gezende Kanyonu elverişli bir potansiyele sahiptir (Foto 12, 13). Gezende Barajına hakim bir konumda bulunan atıl durumdaki lojmanlar bir takım düzenlemelerle dağ oteline dönüştürülebilecek durumdadır. Burası Gezende Mahallesi'ne alt yapı imkânlarından faydalanabilecek konumdadır. Yine bu lojmanın ön tarafında halihazırda geniş bir alan bulunmaktadır. Burada da bir takım düzenlemelerin yapılmasıyla kanyon çevresi çadırli kamp için de elverişli potansiyeller oluşturmaktadır.

Foto 12. Kanyonun hemen yanı başında yer alan Gezende barajının kıyısında kamp yapmaya elverişli ortamlar vardır (by Nadir Köksoy).

Foto 13. Gezende baraj gölünde göl balıkçılığı yapılmaktadır (by Nadir Köksoy).

4.3.4. Ekoturizm ve Yaban Hayatı

Eko turizmin çeşitlenmesiyle turistlerin yaban hayatı ve hayvanlarına karşı ilgisi artmaktadır. Ermenek Çayı havzası bitki çeşitliliği açısından oldukça çeşitlidir. Ermenek çayı havzası kızılçam (*Pinus brutia*) orman sahasını oluşturmaktadır. Vadiyi çevreleyen dağların yüksek kesimlerinde sedir (*Cedrus libani*), boylu ardıç (*Juniperus excelsa*), kermes meşesi (*Quercus coccifera*) gibi türler de görülmektedir. Başta Gezende olmak üzere havzada çok meyve alanları yer almaktadır. Gezende mikroklima alanına bağlı olarak yörede kaya kartalı (*Aquila chrysaetos*), puhu (*Bubo*

Gülzar (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

bubo), yılan kartalı (*Circaetus gallicus*), zeytin mukallidi (*Hippolais olivetorum*), gökdoğan (*Falco peregrinus*), gökkuzgun (*Coracias garrulus*), orman toygarı (*Lullula arborea*) gibi birçok kuş türü yaşamaktadır. Bununla birlikte sahada kaya uyurunun (*Dryomys laniger*), Anadolu gelengisi (*Spermophilus xanthaphyrmnus*) sivriburunlu bataklıkfaresi (*Neomys anomalus*) ve susamuru (*Lutra lutra*) Sertavul çokgözlüsü (*Polyommatus sertavulensis*) gibi türlerde yaşamaktadır (www.dogadernegi.org/ermenek-vadisi). Yörenin zengin flora ve fauna özellikleri ekoturizm ve yaban hayatı gözlemciliğine elverişli potansiyel oluşturmaktadır.

Foto 14. Gezende kanyonunun yakın çevresinde kaya kartalı (*Aquila chrysaetos*) ve Foto 15 Sertavul çok gözlüsü (*Polyommatus sertavulensis*) yaşamaktadır. Buradaki türler yaban hayatını gözlemeye elverişli seçenekler sunmaktadır (<https://www.farukyalcinzoo.com>: 16.06.2021).

4.3.5. Agro-Turizm

Agro-turizm çiftçilerin turistlere sunduğu çeşitli rekreasyonel, eğitim ve boş zaman faaliyetleri ve hizmetleri olarak tanımlanmaktadır (Civelek, M, Dalgın T., Çeken H. 2015). Gezende eriği, kuş (kişniş) üzümü, lek lek fasulyesi gibi yöresel ürünleriyle çok zengin bir kültüre sahiptir. Bu açıdan Gezende Kanyonu turizmi rotası agro-turizm açısından da alternatif potansiyellere çeşitlilik arz etmektedir.

Foto16. Gezende Mahallesinde çok lezzetli erikler (by Mustafa Gümüş) yetişmektedir. Gezende baraj gölünde yetiştirilen somun balıkları burada köz ateşinde ızgara yapılmaktadır.

4.3.6. Doğa (Trekking) yürüyüşü

Doğaseverlerin, doğal ortamda bulunmak amacıyla gerçekleştirdikleri kişisel veya arkadaş çevresinden oluşan bir etkinlik iken, zamanla alternatif turizm çeşidi olarak önem kazanmıştır. Trekking olarak ta bilinen doğa yürüyüşü, genelde şehrin stresinden uzaklaşmak isteyenlerin, hafta sonu günübürlük, şehre yakın rotalarda ya da yabancı ülkelerde 2-3 haftalık turlar şeklinde, profesyonel bir rehber eşliğinde gerçekleştirdikleri bir spor dalı olmaya başlamıştır (Uluslan, 2009). Gezende Kanyonu çevresi dağ yürüyüşleri açısından da elverişli potansiyele sahiptir. Kanyonu Ardos Dağı, Sivri dağ ve Ohra Dağı çevrelemektedir. Bu dağlar ile kanyon arasındaki yükselti farkı 700-800 m civarındadır. Bu durum zorlu bir dağ yürüyüşüne ortam hazırlamıştır. Yürüyüşler sırasında yoğun bir şekilde görülen karstik şekiller ve antik izler rotalar yürüyüşleri zevkli hale getiren başlıca unsurlardır. Kanyon ile

Gülnar (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

İlgili haberlerin duyulması üzerine kanyon ve çevresinde doğa yürüyüşleri başlamış durumdadır. Dağ yürüyüşlerine halkın çeşitli ortamlarda yeme-içme hizmeti sunması buradaki doğa yürüyüşlerinin devam edeceğini göstermektedir.

Foto 17. Gezende kanyonu ile çevresindeki dağlık kuşaklar dağ yürüyüşlerinin de önemli bir rotası olmaya başlamıştır (by Mustafa Gümüş).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Jeomorfoturizm açısından Taşeli Platosu oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Potansiyelin başlıca türleri arasında yer altı ve yer üstü karstik Şekiller gelmektedir. Taşeli Platosundan doğan akarsuların hepsinde irili ufaklı Őelale, kanyon vadiler peş peşe görülmektedir. Tektonik deformasyon veya akarsularla yarılan kesimlerde ise karstik mağara katları ortaya çıkmış durumdadır. Buna ilaveten akarsu vadilerine göre çok yüksekte bulunan mesa ve bt gibi Şekiller karstın çeşitli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sistemin bir parçası da Göksu havzasının yukarı mecrasında yer alan Ermenek ayı havzasıdır. Gezende Kanyonu tektonik kırık üzerinde Ermenek ayının oluşturduğu karstlaşma ile ortaya çıkmıştır. Kanyon tektono-karstik kökenli olduğu için dar ve derin bir vadi sisteminden oluşmaktadır. Türkiye'nin en büyük karstik platosunu oluşturan Taşeli Platosu üzerinde kanyon vadiler sık aralıklarla görülmektedir. Bu nedenle platonun kanyonlardan oluşan sık dokusu gayet olağan bir dağılış oluşturmaktadır. Gezende Kanyonunun diğerlerinde farklı kılan en önemli zellik Türkiye'de sadece birkaç yerde görülebilen yatak çukurları (pothole)'nin oluşudur. İstanbul ve Uşak'taki yatak çukurları çok dar (300-500 m) bir mesafede görülürken, Gezende Kanyonu yatak çukurlarının görüldüğü alan 4 km. uzunluktadır. Uzun mesafeli olarak görülmelerinin yanında kanyonun içinde oluşmuş olması da Gezende kanyonu yatak

çukurlarını diğerlerinde farklı kılmaktadır. Kanyon taraçaları ve kanyon tabanında görülebilen binlerce yatak çukuru her biri kendi içinde ayrı bir sistemi oluşturmaktadır. Kanyonun litolojik farklılığı yatak çukurlarına da yansımıştır. Beyaz, gri, sarı ve koyu renklerde yatak çukurları görülebilmektedir. Tek ve birleşik şekillerde görülebilen yatak çukurları taraça eğimine bağlı olarak teraslı bir görüntü sunmaktadır.

Gezende Kanyonu'nun çevresini kuşatan arazi de turizm çekiciliklerle doludur. Bunlar Gezende Barajı, Iısu Şelalesi, kalker sütunları, mağaralar, kalker köprüleri, karstik kaynaklar, fay diklikleri gibi unsurlardır. Gezende Baraj gölü ve çevresinden oluşan mikro klima alanında birçok kuş türü yaşamaktadır. Burası bitki çeşitliliği açısından da elverişli özelliklere sahiptir. Gezende Kanyonu çevresi ile büyük bir turizm çeşitliliğine sahiptir. Bu açıdan Kanyon ile çevresinin milli park veya tabiat parkı olarak koruma altına alınması gerekmektedir. Koruma tedbirleri arasında en önemli sorun yatak çukurlarını oluşturan Ermenek Çayı'nın baraj sebebiyle akmasıdır. Bu nedenle yatak çukurlarında oluşum zayıfladığı gibi mevcut yatak çukurlarının dış kuvvetlerden etkilenerek bozulma süresinin hızlanmasıdır. Bu nedenle yatak çukurlarının sürdürülebilir turizme dönüşebilmesi için öncelikle barajdan buraya bir miktar suyun akıtılması gerekmektedir.

Jeolojik miras kapsamında Gezende Kanyonu'nun tabiat parkı kapsamında koruma altına alınması gerekmektedir. Bu faaliyet kapsamında kanyon çevresinde yapılaşmaya gidilmemesi gerekmektedir. Kamp için Gezende Barajı'nın kıyısında atıl durumda bulunan iki yapının restore edilerek turizme kazandırılması gerekmektedir. Kanyona girişi ve çıkışı sağlayan merdivenli basamaklarının dışında herhangi bir yapılaşmanın olmaması gerekmektedir. Çünkü bu gibi olumsuzluklar kanyonun doğal ekosistemine geri dönüşü olmayan sonuçlara yol açacaktır. Bununla birlikte kanyonun doğasına uygun tabelalar üzerine yön ve uyarıcı levhalarının konulması gerekmektedir. Bu düzenlemelerin ardından Gezende Kanyonu'nun turizme açılmasıyla Gülnar'ın ekonomik olarak büyümesi sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

- ANONİM. 2007. Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007–2013). *D.P.T. Yayınları*, Yayın No: 2727. Ankara.
- AYDINÖZÜ, D., İbret ,B. Ü. & İmat, F. (2012). Jeolojik miras açısından değerlendirilmesi gereken bir yöremiz: Boyabat Sultansuyu Bazalt Sütunları. I. *Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde* (s. 137-146). Erzurum.
- BAHADIR, M., Uzun, A., Zeybek, H.İ., Hatipoğlu, İ.K. & Dinçer, H. (2016). Karacaören Şelalesi, UJES 2015, IV. *Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu* (s. 640-650). Samsun. Salıpazarı (Samsun).
- BUCKLEY, R. (2007). Adventure Tourism Products: Price, Duration, Size, Skill, Remoteness. *Tourism Management*. Vol. 28, 1428-1433.
- CİVELEK, M, Dalgın T., Çeken H., (2015). Tarım Turizmi Uygulamaları ve Pazarlama Modelleri: Türkiye İçin Bir Model Önerisi, *Uluslararası Sosyal*

Gülner (Mersin) Gezende Kanyonu'nun Turizm Potansiyeli

ve *Ekonomik Bilimler Dergisi*, ISSN: 1307-1149, E-ISSN: 2146-0086, www.nobel.gen.tr

- EWERT, Alan W. (1994). Playing the Edge: Motivation and Risk Taking in a High-Altitude Wilderness Like Environment. *Environment and Behavior*, Vol. 26, No. 1, 3-24. *GYMOTHY*, Szilvia ve Mykletun,
- HOŞGÖREN, Y. (2013). Jeomorfoloji'nin Ana Çizgileri I. *Çantay Kitapevi*. İstanbul.
- İBRET, B. Ü. (2006). Ilgaz Dağlarında kış turizmi. *Türk Coğrafya Dergisi*, 44, 61-78.
- LASCURAİN, C. H. (1996). Tourism, Ecotourism and Protected Areas: The State of Nature-Based Tourism Around the World and Guidelines for its Development. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- NEPAL, S. K. (1997). Sustainable Tourism, Protected Areas and Livelihood Needs of Local Communities in Developing Countries. *International Journal For Sustainable Development And World Ecology*, Vol. 4, Issue: 2, 123.
- O'NEİLL, M., Riscinto Kozub, K. ve Hyfte, M. (2010), Defining Visitor Satisfaction In The Context Of Camping Oriented Nature Based Tourism – The Driving Force Of Quality. *Journal Of Vacation Marketing*, 16(2), 141–156
- ORUÇ, O. (2004). *Bir Alternatif Turizm Türü olan Doğa-Atlı Spor Turizminin Kastamonu Örneği Üzerinde İrdelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- ÖZDEMİR, M. A., Şenkul, Ç. (2008). *İscehisar-Afyon çevresinde jeomorfolojik anıt şekillerin turizm potansiyeli*. Ulusal Jeomorfoloji Sempozyumu, (Prof. Dr. Mehmet Ardos anısına), (s. 154-166). Çanakkale.
- PAGE, Stephen J., Bentley, Tim A. and Walker, Linda. (2005). Scoping the nature and extent of adventure tourism operations in Scotland: How safe are they? *Tourism Management*, Vol. 26, 381-397.
- PEREIRA, C. M. M. (2013), Gamplinxp: Glamping Experience, ISCTE Business School Instituto Universitario de Lisboa Phd Thesis.
- POLAT, S. Deniz M. (2017). Taşyaran (İmren) Vadisinde Yatak Çukurları Ve Turizm Potansiyeli (Uşak), *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 35 ss: 204-217, ISSN: 1303-2429, İstanbul.
- SUNG, Heidi H., Morrison, Alastair M. ve O'Leary, Joseph T.(Ocak 1996). Definition of Adventure Travel: Conceptual Framework for Empirical Application from the Providers' Perspective. *Annual Society of Travel and Tourism Educators Conference in O*
- TAN, B. (1999). *Türk Turizminin Yapısal Analizi* ve 21. Yüzyıl Başlarında Beklenen Gelişmeler. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir
- TANRISEVER, C., İbret, B., Aydınöz, D. & Cansız, E. (2016). Geomorphologic features and tourism potential of the Valla Canyon Kastamonu/Turkey. *Karadeniz Araştırmaları*, 50, 191-202.

- ULUSAN, Y. (2009). *Alternatif Turizm Çeşitlerinin Turizm Potansiyeline Etkisi: Konya Örneği*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya.
- URDAL, M. ve Uğurlu, K. (2016), Kamp Turizminde Glamping İşletmeciliği: Kırklareli İli İçin Bir Model Önerisi, 17. Ulusal Turizm Kongresi, S.1213-1224, *Detay Yayıncılık*, Muğla
- VRES, G. ve Vres, T. D. (2015), Garden Village Bled Glamping Kot Inovativna Revitalizacija Degradirane Krajine/Garden Village Bled Glamping As An Innovative Revitalization Of Degraded Landscape. *Arhitektura*, Raziskave, 2015(2), 40.
- Mut Meteorolojik verileri, 1975-2020
- Mersin 1/250.000 ölçekli Jeolojik paftası
- Mersin 1/250.000 ölçekli Topografik paftası
- Mersin 1/100.000 ölçekli Toprak-Su Toprak ve Arazi kullanımı paftası
- <https://www.farukyalcinzoo.com>:16.06.2021
- www.dogadernegi.org/ermenek-vadisi Erişim Tarihi: 25.06.2021.
- www.enerjiatlasi.com/hidroelektrik/gezende-baraji.html, Erişim Tarihi 25.06.2021

Teşekkür

Arazi çalışmaları sırasında bizlere eşlik ederek arazi çalışmalarını kolaylaştıran Gülnar İlçe Kaymakamı Yunus Emre Bayraklı Bey ile Gülnar Belediyesi Çalışmanı Mustafa Gümüş Bey'e teşekkür ederiz.